

communem ex natura rei, pari modo admittunt ex natura rei convenire ipsam indifferentiam et aptitudinem ad multa.

Cæterum, in liberanda hac aptitudine et indifferentia unitatis ab universalitate, quam Plato posuit, non parum laboratur ab auctoribus hujus assertionis. Nam Scotus, in II, Dist. III, quaest. I, § *Ad quaestionem*, et § *Sed contra*, solum fatetur naturam in illo statu, seu prioritate qua consideratur secundum se, habere unitatem nec singularisatam, nec universalisatam, sed indifferentem ad utrumque; et ideo hæc indifferentia non sufficit ad universalitatem in actu, quia est indifferens ad habendam illam, non autem habet illam universalitatem qua sit indifferens ad prædicationem et existentiam in multis. Alii in ipsamet natura secundum se existimant vere dari unitatem præcisionis ab inferioribus, et consequenter habitudinem proximam ad existendum in multis singularibus, supposita opinione de distinctione actuali inter gradus superiores et inferiores, de qua sequenti art. VI; nec tamen dicunt inveniri in re universalitatem, quia illa indifferentia non convenit naturæ tanquam prædicatum intrinsecum, sed ratione illius status solitudinis, quæ solitudo solvitur descendendo ad individua. De qua videatur Fons., v. Meta., c. XXVIII, quaest. V, sect. III; Suarez, disp. V Met., sect. II, n. IX, in fine, qui tamen id rejicit. Videantur alii apud Conimb., q. IV Univ., art. III, sect. II. Alii denique adhuc pejus dixerunt aptitudinem ad multa etiam in individuis inveniri, sed per modum actus, non per modum potentiae. Putant enim naturam contractam et singularem, quantum est ex ratione naturæ, manere aptam ad plura, etsi illa aptitudo impediatur per differentiam singularem ne de aliis

prædicetur; sicut materia prima, quando est sub una forma, retinet aptitudinem ad habendum aliam, licet impeditam quando est sub prima forma. Et naturam sic contractam in pluribus dicunt esse universale actuale, non potentiale, id est habere actum existendi in multis, non potentiam præcisam ab illis. Contra quos vide Conimb., quaest. IV, de Univ. art. IV.

Verum pro solutione notandum nomine *aptitudinis*, seu *potentiae indifferentis ad multa*, non intelligi in præsentem aliquam potentiam ad agendum aliquid, vel recipiendum, cum universale, de quo agimus in præsentem, non respiciat inferiora tanquam effectus, quia non est universale in causando; sed esse potentiam per modum capacitatis, seu non repugnantiae ut multiplicetur in multis, et sit in illis per identitatem et consequenter per prædicationem, quatenus universale et particulare, superius et inferius significant quoddam totum, scilicet universale, quasi indeterminatum et abstractum, particulare vero, ut determinatum et contractum; et quia indeterminatum potest fieri determinatum, dicitur habere aptitudinem ut sit in illo, et prædicetur de illo.

Et quidem hæc aptitudo potest considerari formaliter et positive in quantum respicit inferiora, vel fundamentaliter, pro ipsa capacitate, seu non repugnantia ad respiciendum inferiora et descendendum ad illa; in hac enim non repugnantia fundatur ille respectus, et quando sumitur positive, seu per modum respectus, est ipsa formalis intentio, seu universalitas in actu: quam a parte rei dari etiam Scotus negavit, solum admittens communitatem negative ex natura rei, quæ non est aliud, quam naturam ex se non esse singularem. Quare punctum difficultatis in præsentem est: an ratione

hujus communitatis negativæ inveniat in natura secundum se sumpta aliqua non repugnantia, seu capacitas ut sit in pluribus et prædicetur de illis.

Nec distinguimus in præsentem aptitudinem ad essendum in multis, et ad prædicandum de multis, quia licet sint distincti respectus universalitatis et prædicabilitatis, siquidem prædicabilitas est passio universalitatis, ut infra dicitur, tamen capacitas, seu non repugnantia eadem est ad essendum in multis et ad prædicandum de multis, quia ista duo, scilicet esse et prædicari, ita essentialiter coordinantur ut posito uno sequatur aliud: quando autem aliqui actus essentialiter ordinantur, eadem aptitudo, seu non repugnantia est ad unum et ad alterum; sicut formam uniri materiae, et materiam recipere esse ab illa, in eadem capacitate, seu non repugnantia materiae fundantur.

SIT ERGO UNICA CONCLUSIO: Ista aptitudo, seu non repugnantia, quæ est fundamentum proximum universalitatis, nullo modo invenitur in natura secundum se, neque ut contracta in individuis, sed in natura abstracta et præcisa per intellectum. — Itaque illa non repugnantia ad essendum in multis sequitur naturam ratione status, non ratione quidditatis. Hæc conclusio est S. Thomæ, et communis Thomistarum. De qua videri potest Cajetanus, cap. IV, de Ente et essentia, quaest. VII. Et sumitur ex D. Thoma, in Opusc. XVI, ubi inquit: « Habilitas essendi in pluribus non est de essentia hominis, quia tunc homo, qui est in Sorte, esset habilis ad participationem plurium, quod est impossibile. » Et IV cap. de Ente et essent. : « Non potest, inquit, dici quod ratio universalis conveniat naturæ sic acceptæ (scilicet secundum se), quia de ratione universalis est unitas et

communitas, naturæ autem humanæ neutrum eorum convenit secundum suam absolutam considerationem; si enim communitas esset de intellectu hominis, tunc in quocumque inveniretur humanitas, inveniretur communitas. Relinquitur ergo quod ratio speciei accidat naturæ humanæ secundum illud esse quod habet in intellectu etc. » Et prosequitur D. Thomas, ostendens quomodo natura in intellectu habeat unitatem ex eo quod habet rationem uniformem ad omnia individua, quæ sunt extra animam, prout est imago omnium.

Et ratio unica et efficax pro conclusione ex eo deducitur, quia aptitudo ista, quæ est fundamentum proximum universalitatis, non est sola communitas negativa, seu negatio habendi singularitatem, sed est capacitas, seu non repugnantia ut natura una existens multiplicetur in multis; ergo in statu in quo natura non est una, nec plures, vel in statu in quo est contracta ad individuationem non habet capacitatem unitatis ad multiplicationem. Sed in statu singularitatis habet repugnantiam ad istam multiplicationem; in statu autem solitudinis, seu naturæ secundum se nondum habet unitatem multiplicabilem in plura, sed solum prædicata quidditativa, inter quæ non potest numerari ista capacitas, seu non repugnantia unitatis ad multiplicationem. Alioquin ubicumque esset natura conveniret illi talis capacitas, quod manifeste est falsum, cum a parte rei sit incapax ad existendum in multis.

Nec sufficit dicere quod est incapax a parte rei absolute loquendo, sed non est incapax ex vi principiorum essentialium. Hoc, inquam, non sufficit. Quia, licet natura secundum se non sit incapax neque ad existendum in multis, neque ad singularitatem in uno, tamen non po-

test dici quod ibi habet capacitatem unitatis ad multa, qualis requiritur ad fundandum universalitatem, quæ est capacitas absolute, et non solum quod ex aliqua parte non sit incapax. Sicut etiam in lapide est incapax simpliciter ad intelligendum, et consequenter non habet fundamentum intellectualitatis, licet ex eo præcise quod sit substantia non sit incapax ad intellectualitatem. Sic aliud est dicere quod natura secundum se non est incapax unitatis ad multa; aliud est quod secundum se determinate et positive sit capax, et habeat talem non repugnantiam, cum nondum habeat ipsam unitatem, quæ multiplicabilis est in multis.

Et confirm. : Quia natura secundum se et in singularibus non est capax intentionis et respectus positivi ad multa; ergo neque fundamenti proximi istius relationis, qualis est aptitudo unitatis ad multa; ergo non datur talis aptitudo in natura secundum se, neque in individuis. Sed omnino dicendum est quod ista aptitudo necessario supponit unitatem capace[m] multiplicationis in multis. Unde quamdiu in natura non invenitur talis unitas, neque aptitudo reperitur; ista autem unitas solum est unitas abstracta et non realis, vel naturæ secundum se.

Dices: Non est solidum illud fundamentum D. Thomæ, quod ea quæ conveniunt rei secundum se, semper conveniunt; nam continuum de se est divisibile in partes, et tamen in cælo dividi non potest; et de se omnis quantitas dividi potest in infinitum, non tamen quantitas in re naturali sic dividi potest.

Respond. : Quod ista dicuntur convenire secundum se non positive et absolute, sed negative, id est habent non repugnare, et pro aliquo statu solum, non pro omni, convenire actu. Eodem ergo modo, naturæ se-

cundæ non repugnat quantum est ex principiis essentialibus universalitatem habere, vel particularitatem; si tamen positive et absolute illi secundum se conveniret capacitas ad prædicandum unum de multis, in omni statu conveniret. Et hoc efficaciter probat ratio D. Thomæ.

Solvuntur argumenta.

Plura argumenta, quæ afferuntur pro sententia Scoti, vel potius illi attribuntur, fundantur in illa æquivocatione præcedenti articulo soluta, a negativa ad affirmativum penes prædicatum infinitum; ut: Natura secundum se non est singularis, ergo secundum se est communis; non est incapax ex principiis essentialibus ad essendum in multis, ergo est capax.

Et secundo fundatur hoc in proprietatibus naturæ universalis, quæ conveniunt naturæ secundum se, sicut esse objectum intellectus, esse perpetuæ veritatis, habere unam definitionem, et alia similia, quæ non conveniunt naturæ in individuo, et tamen conveniunt naturæ secundum se, et ante operationem intellectus, quia objectum præcedit actum suum; si ergo actus intellectus versatur circa universale, datur universale ante illum actum.

Denique: Quia non repugnat ista duo: quod natura ex principiis materialibus sit singularis et contracta, ex principiis tamen formalibus et specificis sit indeterminata, et consequenter apta ad essendum in pluribus, licet impediatur per ipsam singularitatem; sicut materia prima habet aptitudinem ad plures formas, licet sit impedita, quamdiu est sub una, ut informetur illis; et natura angelica est apta ad essendum in multis, in sententia Thomistarum,

licet absolute illi repugnet esse in illis.

Hæc omnia ex dictis in præcedenti articulo soluta manent. Nam quod attinet ad primam probationem, constat quod, posita particula *secundum se*, illa possunt negari de subjecto, quæ illi essentialiter non conveniunt. Ad affirmandum autem quod aliquid conveniat, etiam si sit aliquid negativum, oportet quod secundum essentialem connexionem conveniat, sin minus, nullo modo convenit, posita particula *secundum se*, quia designat convenire aliquid ex vi quidditatis, et ita a negatione ejus quod accidentaliter convenit non inferitur convenire oppositum affirmativum de prædicato infinito. Et sic non valet: Natura secundum se non est singularis, ergo secundum se est non singularis, et multo minus: Ergo est universalis.

Ad secund. instant. dicitur: Quod esse objectum intellectus, et esse perpetuæ veritatis, quantum ad ipsam rationem objectivam ex parte rei cognitæ, invenitur objective, etsi non semper realiter existat, et sic objective præcedit intellectum; quantum autem ad conditionem universalitatis, quæ concomitatur objectum in ipsa cognitione, hæc non præcedit actum intellectus, sed ex ipso resultat in objecto, et sic definitio redditur una unitate fundamentali ex parte rei definitæ, positiva autem formaliter ex parte intellectus. Et similiter se habet objectum in quantum unum et universale.

Ad tert. instant. dicitur: Esse disparem rationem inter aptitudinem materie et aptitudinem universalitatis, quia materia ex sua propria natura habet capacitatem ad plures formas, et ejus aptitudo et potentia ad illas est ejus entitas. Unde ubicumque salvatur entitas illius, sal-

vatur et ista aptitudo, quia convenit illi secundum se. At vero aptitudo ad essendum et prædicandum de multis consequitur naturam ratione status et unitatis abstractæ; est enim aptitudo non quomodocumque, sed ad hoc ut una natura multiplicetur in multis, quæ unitas illi non convenit ante operationem intellectus. Quod vero additur de natura angelica, infra latius discutietur, quæst. viii. Sed in præsentibus sufficit dicere quod angelo, si perfecte et adæquate concipitur, repugnat aptitudo ad essendum in multis, quia repugnat concipi sine individuatione; si tamen semel sine illa concipitur propter imperfectum et inadæquatam conceptum angeli, sicut ex tali imperfecto conceptu habet unitatem abstractionis, ita et aptitudinem, et non repugnantiam ad essendum in multis, quantum est ex parte naturæ sic imperfecte conceptæ.

Secundo arguitur: Actus hujus aptitudinis est realis; ergo et ipsa aptitudo convenit rei secundum se, seu a parte rei. Conseq. est nota: Quia potentia sumit suam specificationem ab actu; sic enim verificatur quod potentia et actus sunt in eodem genere, quando est per se specificativum potentiæ; ergo si actus est realis etiam et potentia. Antec., vero constat, quia actus hujus aptitudinis est existere in pluribus singularibus, quod est aliquid reale, esse enim particulare aliquid reale est; ergo et ejus correlativum, quod est esse universale.

Et conf.: Quia ista aptitudo est fundamentum universalitatis; ergo non est secunda intentio, sed prima, secunda enim intentio fundatur in prima. Quod si dicas: Esse fundamentum proximum, quod debet esse ejusdem rationis cum intentione et relatione in illo fundata, contra est duplex instantia. Prima:

Quia si ista aptitudo fit ab intellectu, ergo prius est cognitum obiectum quam resultat illa aptitudo, et sic non requiritur universalitas etiam fundamentalis ut aliquid sit obiectum intellectus. Secunda: Quia si fit ab intellectu, ergo est aliquid singulare, utpote cum resultat ex actu singulari; ergo non potest formaliter constituere universale.

Resp.: Actum hujus aptitudinis non esse aliquid reale: non enim actus aptitudinis universalis est existentia plurium individuum, sed prædicatio, seu contractio unius naturæ ad plura individua, quod aliquid rationis est; existentia autem plurium individuum solum potest esse fundamentum ut abstrahatur unitas universalis, et reddatur apta ad istam prædicationem. Particulare autem non est correlativum universalis, nisi sumatur secundo intentionaliter; si autem sumatur pro particulari ut invenitur in re, seu primo intentionaliter, sic non est correlativum universalis, sed fundamentum ejus.

Ad conf. resp.: Quod secunda intentio habet pro fundamento remoto primam intentionem, sed pro fundamento proximo dicit aliquid rationis, non quidem quod sit relatio secundæ intentionis, sed quod sit aliqua negatio, vel denominatio extrinseca; sicut universalitas supponit rem esse cognitam et abstractam ab individuis, ex qua abstractione sequitur unitas præcisionis, quæ est negatio, et non repugnantia ad plura, quæ est aptitudo ad illa, et inde sequitur relatio.

Ad primam replicam dicitur: Prius esse cognitum obiectum ab intellectu quam aptitudo ista resultat, et ita universalitas non requiritur ad obiectum intellectus quasi antecederet, sed quasi consequenter, quia non stat esse obiectum actu cognitum, nisi consequatur illa uni-

versalitas; vel, si intelligatur requiri universalitatem antecederet ad actum intellectus, intelligitur de universali fundamentaliter, non formaliter.

Ad secund. replic. dicitur: Quod illud, quod fit ab intellectu tanquam effectus, est aliquid singulare; quod vero resultat ut cognitum, vel ex cognitione consecutum, est universale, seu intentio et forma universalitatis, quæ rursus formaliter et ut quod est universalis, id est formaliter universalem reddens naturam, denominative autem et ut quod est singularis, in quantum attribuitur determinato objecto per determinatam cognitionem.

ARTICULUS V.

An consistat essentialiter universalitas in relatione.

Hæc difficultas plenius declarabitur ex his, quæ dicenda sunt seq. quest., agendo de actu per quem resultat universalitas in objecto ex apprehensione intellectus. Sed ut totum quod pertinet ad universale secundum se in hac questione attingeremus breviter delibanda est.

Universale ergo, ut supra annotavimus, art. 1, aliud est logicum, aliud metaphysicum, inter quæ illa est differentia quod, licet utrumque respiciat, seu connotet inferiora, metaphysicum: tamen respicit illa ut terminum a quo relictum, logicum vero, ut terminum ad quem comparatur; id est metaphysicum considerat naturas denudatas a conditionibus individualibus, non vero pertinet ad ipsum considerare respectum earum ad easdem naturas, ut prædicetur de illis, sed ad logicum.

Cæterum dissensio inter auctores orta est in assignanda forma, seu ratione, qua universalitates istæ,

seu denominationes earum constituuntur, et in qua præcise ipsa universalitatis quidditas ponenda sit. Nam quidam, ut Martin., super Prologo Porphyr., disput. 1, q. 11, distinguunt constitutionem universalitatis ut sic a constitutivo universalitatis quatenus metaphysicum, vel logicum. Universale ut sic dicitur constitui unitate rationis resultante ex præcise, quæ unitas est aptitudo radicalis ad plura. Metaphysicum autem dicitur constitui abstractione negativa, quatenus sine differentia, id est per omissionem, aut negationem illarum consideratur; logicum vero constitui abstractione positiva, quatenus non solum inferiora negative omittuntur, sed positive considerantur unum ab alio separando et comparando. Et sic natura per abstractionem positivam extra differentias inferiores est quasi positive ab illis distincta, et extra earum conceptum, sed manet in ipsis inferioribus per inclusionem in illis, hoc enim est esse in multis, scilicet includi in illis, nihil autem includitur in alio nisi tanquam in distincto saltem per rationem, in se enim nihil includitur. Universale autem, v. g. animal non abstrahitur ab inferioribus, scilicet equo et homine etiam per rationem, sed ab aliquo illorum tantum, id est a differentia. Ut ergo extra differentias est, sed in inferioribus inclusum, dicitur logicum universale, quia tunc est unum in multis. In summa dicit hæc sententia: universale, ut universale præcise (nondum logice, vel metaphysice), dici quatenus unum unitate rationis, quæ aptitudinem includit non proximam, sed radicalem, proxima enim sine actu non apprehenditur; universale metaphysicum, quia universale est unum, quia metaphysicum, sine multis; universale logicum, quia universale est unum, quia logicum, in multis,

non vero solum sine multis. Hoc autem esse in multis, respectus est ad illa multa, sed iste respectus non potest esse nisi in illis includatur natura, siquidem non potest intelligi quod respiciat alterum nisi ipsum alterum cogitetur; hoc autem quod respicit sunt inferiora, ergo debent inferiora cogitari; hæc sine inclusione superioris non cogitantur, igitur respectus ad inferiora inclusionem petit in illis. Alii dicitur absolute universale metaphysicum fieri abstractione, tam positiva, quam negativa, nihil in hoc distinguentes, ut tractat P. Mer., disp. 11, de univ., q. 11, contra Mart.; et communis sententia multorum, qui absolute docent universale fieri per abstractionem, non distinguunt de positiva et negativa. Et P. Suarez, disput. vi Met., sect. vi, n. viii et xi, universale absolutum, quod est metaphysicum, quacumque abstractione docet fieri, juxta secundam sententiam a se relatam de universali facto per abstractionem, respectivum vero, quod est logicum, docet fieri per comparisonem.

Circa universale logicum, communis sensus est auctorum quod consistit in respectu ad inferiora. Sed est triplex respectus: primus, aptitudinis ad essendum in inferioribus; secundus, aptitudinis ad prædicandum, seu prædicabilitas ipsa positive et relative accepta, quia prædicabilitas sequitur ad esse universale; tertius est relatio ipsius prædicationis actualis, qua prædicatum est, et non solum prædicabile. Et secundum istos tres respectus dividuntur tres sententiae. Quidam essentialiter universalis ponunt in relatione aptitudinis ad essendum in multis, respectum vero prædicabilitatis esse passionem ejus. Alii e contra prædicabilitatem esse priorem, relationem ad essendum posteriorem. Alii denique relatio-

nem actualis prædicationis esse universalitatem, quia iudicatur unum convenire multis. De quibus vide P. Mer., disp. II de univ., q. II.

Nihilominus pro resolutione :
 DICO PRIMO : In universali solum inveniuntur tria, quæ ad integram rationem ejus pertinent, scilicet universale materiale, fundamentale, et formale. — Quod est dicere naturam, seu subjectum quod denominatur universale, et hoc dicitur universale pro materiali; fundamentum proximum relationis universalis, quod est unitas præcisa ab inferioribus cum aptitudine, seu non repugnantia ad essendum in illis; formam ipsam relativam, qua comparatur et respicit illa plura. Ratio est quia universalitas consideratur a Logico ut quædam secunda intentio, quæ est ratio rationis; in omni autem relatione hæc tria concurrunt et sufficient, scilicet subjectum, fundamentum et forma ipsa relationis; ergo hæc tantum sufficient et concurrunt ad universalitatem.

DICO SECONDO : Universalitas pro fundamento (relinquimus universale materiale, hoc enim est res denominata, non ratio denominans universale) requiritur ut natura ipsa denominetur universalis metaphysice, et consistit in absoluta unitate præcisionis et aptitudine nondum relative sumpta, sed pro non repugnantia ad essendum in multis. — Ratio est quia universale metaphysicum non dicitur tale per additionem alicujus modi ad universalitatem ut sic. Ille enim modus, si est rationis, ad metaphysicum non pertinet, qui naturas considerat, sed ad logicum, qui modos, seu relationes rationis attingit. Si vero est modus realis, ad naturam ipsam pertinet, non ad universalitatem, invenietur enim etiam in singularibus. Quare universale metaphysice acceptum nihil aliud est quam res

ipsæ, seu naturæ (quas metaphysicus considerat, qui reale objectum respicit) cum separatione ab individuis, quia nulla scientia considerat naturas in singularibus. Sola autem separatio, seu præcisio necessario præbet fundamentum universalitatis, quia præscindendo naturam ab individuis reddit illam unam unitate abstractionis, seu præcisionis, eo quod naturam per modum unius considerat illa præcisio; et similiter reddit aptam ad essendum in multis, quia natura sic considerata convenientiam habet cum illis a quibus abstracta est, et consequenter non repugnantiam ut in illis sit, quia esse in illis est convenire illis. Ergo manet una, et apta ad essendum in pluribus, et hoc ante relationem ad plura, quia talis præcisio non respicit illa plura ut terminum ad quem tendit et ordinatur, sed a quo separatur, terminus autem a quo non est terminus relationis in quantum exercet rationem termini a quo, ergo nondum accipitur relative, sed præcise, quod est fundamentum relationis.

DICO TERTIO : Hæc universalitas fundamentalis, tam per abstractionem negativam, quam positivam habetur. — De abstractione negativa non est dubium, quia hæc consistit in pura negatione, seu omissione inferiorum, accipiendo naturam ut unum. De positiva probatur, quia hæc non est aliud quam abstractio facta cum cognitione positiva termini a quo, qui relinquitur, et naturæ quæ ab illa accipitur; hæc autem operatur eundem effectum quem abstractio negativa, licet non eodem modo, quia tantum respicit inferiora ut terminum a quo, nec ad illa ut in terminum ad quem convertit ipsam naturam; ergo nondum ponit relationem, sed tantum præcisionem, quod totum pertinet ad universale metaphysicum. Itaque

abstractio negativa et positiva relinquant naturam tanquam nudam, aut nudatam: negativa enim non considerat conditiones individuas a quibus denudat, sed illas omittit et pure negat, positiva autem illas considerat ut ab illis denudet naturam; sed utraque eundem effectum facit, scilicet relinquere naturam sine illis.

DICO QUARTO : Universale logicum, sive pro secunda intentione, non consistit in comparatione attributionis sive prædicationis, sed simpliciter relationis seu ordinis, sine inclusione actuali in inferioribus. Itaque ipsa aptitudo ad prædicandum de multis, ut positive respiciens inferiora, universale logicum est. — Hæc conclusio amplius constabit infra, ubi ostendemus ex D. Thoma et ratione quomodo fiat universale logicum per actum comparativum. Nunc sufficit fundamentum hujus indicare. Nam constans est quod universalitas logica, seu secunda intentio, est ratio rationis ad multa; id enim sumitur ex definitione universalis, quod est *unum in multis et de multis*. Sed ante relationem actualis prædicationis invenitur ista ratio unius ad multa; siquidem ante actualem prædicationem invenitur natura ipsa sine singularibus, ut prædicabilis de multis, potentia enim qua potest prædicari præcedit actum prædicationis, ergo datur ratio prædicabilis ad multa; ergo ante actualem prædicationem datur ratio unius ad multa per modum potentiae, et aptitudinis. Imo si datur unitas et aptitudo ad multa ante actualem prædicationem, ut constat in universali metaphysico, hæc aptitudo considerari potest ut respiciens illa multa in quæ potest, sicut omnis potentia potest considerari ut ordinata, et respiciens suum terminum, in quem potest; ergo datur respectus aptitudinis ad multa ante

actualem prædicationem, et hic est universalis. Quin potius, quando actu prædicatur, potest non applicari nisi uni singulari tantum, ut: Petrus est homo, Paulus est homo, et tunc ly homo est universalis, et actualis applicatio prædicationis non est nisi ad unum tantum, non ad plura; ergo relatio ad plura non consurgit ex prædicatione determinata.

Nec obstat quod universale tunc concipitur ad multa cum iudicatur convenire multis, quod fit per prædicationem. Dicitur enim quod potius tunc concipitur cum apprehenditur aptitudo ordinata ad multa ut potens prædicari de illis, quod fit ante actualem prædicationem, quia potentia præcedit actum.

Quod vero actualis inclusio non exigatur constat, quia inclusio ista est esse in multis et identificari in multis, sed universale prius est aptum ad essendum et identificandum, quam actu identificetur; quia aptitudo universalis est ad utrumque, ut sit, et ut prædicetur in multis, et de multis; ergo ante actualem inclusionem datur universalitas, quia datur aptitudo cum respectu et ordine ad essendum in multis. Et præterea inclusio actualis in multis non potest intelligi sine contractione actuali in illis: siquidem non includitur actu in singularibus nisi eo modo quo est in illis, ut contractum et determinatum in quolibet singulari, cum quo identificetur, non autem est ut indifferens ad plura in quolibet singulari, ergo identificatur, et includitur in illis mediante contractione; sed prius universale est contrahibile in multis, quam contractum actu, ergo prius quam inclusum actu.

Nec obstat fundamentum oppositum, quod scilicet ipsa inferiora non sunt, nisi per inclusionem superioris in illis. Resp. enim quod ante

actualem inclusionem ipsa inferiora sunt ut potentia includere in quantum inferiora, sicut ipsum superius, ut potens includi, et sic terminant relationem superioris antequam consideretur actualis inclusio. Itaque, sicut actu aliquid est superius, quando actu ei convenit aptitudo ut includatur et sit in multis, non quando solum actu includitur, ita actu sunt inferiora sub formalitate inferiorum, quando considerantur quod actu eis convenit posse includere et contrahere superius suum, non quando actu includunt, tunc enim dissipatur distinctio superioris et inferioris. In re tamen inferiora actu includunt superius, sed hoc identice habent cum superiori, non formaliter quatenus inferiora.

Dico ULTIMO: Prædicabilitas, seu relatio ad plura in ratione prædicandi, est quasi passio universalitatis, quæ est relatio ad essendum in pluribus. — Est contra P. Mer., c. II de univ., disp. II, q. II. Ratio est quia fundamentum et radix prædicabilitatis est identitas extremorum prædicabilium, ut dicemus, q. V, et de se constat, quia quod non est idem cum alio non vere prædicatur, sed removetur ab illo; ergo aptitudo ad identificandum est fundamentum aptitudinis ad prædicandum, seu radix illius, et sic prædicabilitas se habet ut passio et quid consecutum ad istam aptitudinem. Ergo et relatio ad multa in essendo, seu identificando, est prior relatione ad multa in prædicando, et illa est universalitas, hæc prædicabilitas.

Nec obstat quod aptitudo ad essendum est solum non repugnantia, non positiva relatio, unde in genere positivæ relationis prima est prædicabilitas, quia positiva aptitudo est ad essendum per operationem intellectus, quod fit per prædicationem, non ad essendum in re et extra operationem intellectus. Sed respond.

quod ista aptitudo ad essendum etiam positive et relative consideratur ab intellectu ante prædicationem, quatenus ipsa natura abstracta consideratur ut contrahibilis et identificabilis ad multa, non solum per non repugnantiam, sed etiam per positivam relationem, siquidem cum ipsis multis vere in re identificatur, et quia identificabilis est, ideo prædicabilis. Unde est apta ut per operationem intellectus non solum prædicetur, sed etiam contracta et identificata intelligatur, per hoc quod natura communis ante secundum operationem intellectus (in qua est prædicatio) intelligatur ut identificabilis cum singularibus, et aliquando per simplicem conceptum identificata intelligi potest ex vi prioris, per contractionem ante prædicationem.

ARTICULUS VI.

Utrum gradus metaphysici in qualibet re distinguantur sola distinctione rationis, an ex natura rei.

Nomine *gradus metaphysici*, ut supra dictum est, nihil aliud intelligimus quam prædicata superiora et inferiora, quæ de aliquo prædicantur; quæ idcirco gradus, dicuntur quia, cum sit unum universaliter et superius altero, in cognoscendis illis quasi ascendimus et descendimus, sicut de Petro, v. g., prædicatur *homo*, et supra illud, *animal*, et supra illud, *corpus* etc. Et inquirimus an distinguantur ista prædicata, seu gradus, inter se in eodem subjecto ex natura rei ante omnem operationem intellectus, an solum mediante ejus operatione?

Et quia in hoc est controversia satis celebris inter scholam D. Thomæ et Scoti, quæ maxime pendet ex his quæ supra de distinctione et identitate rationis dicta sunt, breviter re-

colere oportet quæ ibi dicta sunt de triplici distinctione, quam agnoscit Scotus: scilicet reali absoluta, id est quæ admittit separationem extremorum; formali ex natura rei, quæ separationem non admittit, sed negationem identificationis formalis, ita quod una ratio non sit de conceptu alterius ex propria natura; et denique distinctione rationis, quæ ex sola ratione formante dependet, non in re datur. E contra vero D. Thomas solum duo genera distinctionis agnoscit: realem, et rationis, quia omnis ratio distinguendi et causæ vel est in re, vel non est in re, sed in ratione. Et utraque distinctio est duplex: realis, alia rei a re, alia rei a modo; rationis, alia rationis ratiocinatae, alia rationis ratiocinantis, quæ præc. q. explicata sunt.

Inquirimus in præsentia: An prædicata essentialia, quæ in eodem subjecto reperiuntur, habeant distinctionem illam, quam Scotus vocat ex natura rei, an solum rationis? Nam quod realis distinctio non sit, tanquam inter duas res, seu entitates, in confesso est apud omnes: siquidem in una et eadem entitate conveniunt, v. g. in uno homine, et ab eadem forma proveniunt, etiam in substantia composita, in qua una tantum forma datur, ut in libris de Anima, ex professo ostendendum est. In hac autem questione universalis procedimus, quia in reliquis prædicamentis præter substantiam constat non dari entitatem compositam ex pluribus formis, sed accidentia esse formas simplices, in quibus tamen dantur gradus metaphysici, seu prædicata superiora et inferiora, et in ipso etiam prædicamento substantiæ dantur formæ simplices, ut angeli, in quibus gradus isti ab eadem forma debent sumi, et consequenter in illis manifeste constat non posse gradus istos distinguui realiter tanquam res a re.

Unde tota difficultas devolvitur ad distinctionem illam ex natura rei formalem, an sit admittenda in istis gradibus?

SIT UNICA CONCLUSIO: Nulla datur distinctio ex natura rei formalis actu extra intellectum inter gradus istos metaphysicos, sed solum datur distinctio virtualis et fundamentalis, quæ actualis redditur per intellectum. — Hæc conclusio sumitur ex Philosopho, in VII Metaph., text. XLIII, ubi videri potest, D. Thomas, lect. XII et XIII; et cap. III de Ente et essent.; et Opusc. XII, cap. IX; et I p., q. LXXVI, art. III. Quibus locis ostendit quomodo genus non differat a differentia et ab inferioribus secundum rem, sed solum per rationem. Et quæst. de Spiritualibus creaturis, art. I, ad 9, ubi similiter dicit quod « forme, quibus species distinguuntur, non sunt aliud a forma generis secundum rem. » Et D. Thomam communiter sequuntur ejus discipuli, ut videri potest in Cajetano, prædicto loco de Ente et essent. et cap. VI, quæst. XII; M. Soto, q. III, univ. Et alii videri possunt in Cursu Carmel., disp. III, de univ., q. IV.

Fundamentum hujus conclusionis sumitur ex duobus. Primo, ex destructione illius distinctionis ex natura rei formalis generaliter loquendo. Secundo, ex peculiari ratione prædicatorum essentialium, quæ ab eadem forma proveniunt.

Et quantum ad primum, supra, q. præc., art. III, distinctionem illam rejecimus. Nunc solum addo quod distinctio ista necessario debet actu et in re tollere aliquam identitatem, si ante operationem intellectus actu est distinctio; essentialiter enim distinctio habet tollere identitatem in eo in quo est distinctio. Ista autem distinctio formalis non tollit identitatem in ipsa entitate et realitate; sic enim esset vere et proprie

distinctio realis, et non formalis, siquidem haberet effectum formalem distinctionis realis, qui est tollere identitatem realem, et sic nihil ei deesset quominus realis distinctio esset. Solum ergo in sententia Scoti tollit identitatem conceptus, seu formalis rationis, id est quod unum in re non sit de conceptu et formali ratione alterius, seu de constitutione illius. Ad hoc autem non requiritur distinctio actualis, sed sufficit virtualis et fundamentalis; quia scilicet præbet fundamentum ut unum sub distinctione ab altero concipiatur, et sine illo representetur, et sic ibi actu reluceat distinctio ubi actu est ablata identitas. Cæterum in re solum invenitur quod unum non sit formale constitutum alterius, atque adeo non habet connexionem essentialiam cum alio formaliter, seu constitutive, licet habeat identice. Hoc autem non est actu habere distinctionem in re, sed solum non omni modo esse identificatum in re; et aliud est dicere: Hoc non est actu idem cum illo, sed distinctum, aliud: Hoc non est tali modo idem cum illo, licet absolute sit idem: sufficit enim ad hoc secundum quod inter aliqua extrema non sit habitudo et connexio essentialis formaliter, et ideo essentiali modo non sunt idem; ut autem actu sit distinctio, requiritur quod absolute non maneant idem, et non solum tali modo, quod est secundum quid. Sicut etiam dici potest quod natura manet negative communis in singularibus ex se non absolute et in actu, et sicut manet una formaliter negative, non positive, sic datur distinctio formalis negative, non positive, quasi dicas ex vi conceptus formalis hoc non est idem cum illo, seu est distinctum ab alio, sicut ex principiis speciei est unum, seu non distinctum, et natura secundum se non est singularis, quod

totum non est actu in re ponere communitatem negativam, aut unitatem formalem, ergo neque distinctionem illam formalem actu est dare.

Et confirm.: Quia tunc dicitur aliquid actu dari in re quando actu existit in re; si enim actu non existit solum est in potentia et virtualiter, erit autem actu cum cognoscetur, vel ponetur existens. Sed ut sit actu in re, non sufficit quod dicatur aliquid dari quantum est ex una parte, si ex alia non detur, sed requiritur quod absolute et simpliciter detur; ergo non sufficit dicere quod unum non est idem cum alio ex vi conceptus formalis ut dicatur simpliciter esse actu non idem, seu distinctum in re, sed solum secundum quid et negative, id est quantum est ex vi constitutionis et conceptus formalis non est idem, sicut res ex se non est singularis in re, sed non dicitur quod actu non est singularis in re.

Secundum principium ad non distinguendos istos gradus ex natura rei frequenter sumitur a D. Thoma ex eo, quia proveniunt ab eadem simplici forma, ut patet I p., q. lxxvi, art. iii, ad 4. et vii Met., lect. xii, §. *Solvit*, in fine. Nam substantiæ separatae et accidentia sunt simplices entitates; in uno autem composito substantiæ est tantum unica forma, ut modo supponimus, et in libris de Anima probabitur; ergo omnes gradus, seu prædicata, quæ ex tali forma conveniunt rei, non distinguuntur actu in re. Patet consequentia, quia habent identitatem ejusdem formæ; ergo non distinguuntur in ipsa forma. Si autem ex eo quod unum prædicatum, seu unus gradus non est de conceptu alterius distinguuntur actu in re, cur non distinguantur tanquam diversæ formæ? Siquidem sunt distinctæ rationes formales actu, et

consequenter distincta principia quo, hoc autem est esse actu in re distinctas formas.

Solum de gradu individuali posset aliquis hæsitare; neque enim videtur sumi a forma, sed a materia signata principiis materialibus, quæ sunt extra essentiam specificam, ut communiter dicitur in sententia D. Thomæ. Similiter genus dicitur sumi a materia, et differentia a forma; non ergo gradus omnes sumuntur ab eadem entitate.

Sed ad primum respond.: Quod individuatio in his, quæ sunt composita ex materia et forma, licet sumatur a materia signata, non tamen excludit formam, quia ipsa signatio materiæ ex quantitate provenit, quæ a diversis formis diversa quantitas est, ut constat ex D. Thoma, I p., q. vii, a. iii; et in ii, dist. iii, q. ii, art. i, ibi: « Cum quantitates determinatæ, et omnia alia accidentia, secundum exigentiam formæ in materia recipiantur. » Et hoc patet quia, licet quantitas habeat partes materiales ratione materiæ tantum, ut patet in homine, cuius forma spiritualis est, nec partes habet, tamen quod sit quantitas sic vel sic formata habet a forma. Unde etiam ratio formæ ad gradum individualem concurrens, licet dependenter ab incommunicabilitate materiæ, et illius designatione et divisione per quantitatem, quæ est conditio ad individuationem requisita. In substantiis autem quæ non sunt compositæ ex materia et forma constat individuationem non sumi a materia, licet in accidentibus habitudinem ad subjectum dicat. De quibus latius dicemus infra, agentes de individuo, et in libris de Generat., tractando de principio individuationis.

Ad secund. resp. ex D. Thoma, c. iii, de Ente et essent., et c. vi; et Opuse. xlii, c. v: Quod non sumitur

genus a materia, quatenus est pars physica distincta a forma, sed quia sumitur ab eo quod materiale et potentiale est in unaquaque re, et quia in substantiis compositis, quæ magis nobis sunt notæ, materia est principium potentialius quam forma, ideo sumpta est illa propositio quod genus sumitur a materia, et differentia a forma.

Solvuntur argumenta.

Præcipua argumenta Scoti, ad probandam distinctionem illam formalem ex natura rei, quæst. præc. art. iii, sunt proposita. Et reducitur præcipuum fundamentum ad hoc: quia ante omnem operationem intellectus dantur aliquæ formalitates, quarum aliqua non includit aliam, et in quibus datur actualis oppositio; ergo et actualis distinctio. Consequens est bona, quia omnis distinctio fundatur in aliqua oppositione et exclusionem unius ab alio; ergo, si hæc datur actualiter ante operationem intellectus, etiam et distinctio. Anteced. vero prob.: Nam rationale non est de conceptu animalis, nec definitur eadem definitione, siquidem invenitur animal sine rationali, ergo unum non includitur in conceptu alterius. Similiter in animali et rationali verificatur actu contradictoria; ergo reperitur actualis aliqua oppositio. Nam formalitati animalis convenit esse id in quo conveniunt homo et brutum, non vero rationali, et formalitati rationalis convenit discurrere, seu intelligere, formalitati animalis non convenit discurrere; ergo ista contradictoria verificantur a parte rei de istis formalitatibus; ergo non sunt idem a parte rei, quia de eodem a parte rei contradictoria non verificantur. Idem prorsus argumentum fit de actione et passione,

de personis et essentia divina, quod essentia est communicabilis, persona non est communicabilis, quæ sunt contradictoria.

Respond.: Quod ista omnia salvantur cum sola virtuali distinctione, nec requiritur quod sit actualis divisio inter extrema. Et, si hæc argumenta aliquid probant, etiam probant distinctionem realem, et non solum formalem, quia etiam contradictoria non possunt convenire eidem realitati. Et negatio inclusionis unius in conceptu et definitione alterius, si actu facit divisionem, non est cur actu non constituat diversas realitates. Dicimus ergo quod unum potest esse idem cum alio dupliciter. Uno modo, adæquate et ex omni parte idem; et sic ubi reperitur unum reperitur aliud, et in conceptu unius intrat alterum. Alio modo aliqua sunt unum et idem inadæquate, quia licet identificetur unum cum alio simpliciter, non tamen omni modo, nec cum omnimoda restrictione ad illud; sicut ens identificatur cum modo per se, et in alio, ita tamen quod non quidquid est ens habet esse per se determinate, aut in alio determinate. Et essentia divina identificatur cum paternitate realiter et entitative, ut etiam Scotus fatetur, non tamen cuicumque convenit essentia divina entitative, convenit paternitas entitative, ut Filio. Quod ergo admittere tenentur in identificatione entitativa et reali, nos dicimus de formali, quod licet unum non sit de conceptu alterius, adhuc tamen non distinguitur a parte rei ab illo, quia etsi deest illi habitudo essentialis, quæ requiritur ad identificationem intrinsicam et essentialem, non tamen datur actualis divisio tollens actu identitatem et unitatem, quæ invenitur a parte rei, quia realiter et identice unum sunt. Et ita manent unum simpliciter, sed non omni modo, nec adæquate, et

sic possunt habere distinctas definitiones, propter virtuales distinctionem, quia concipi possunt tanquam distincta, et sic definiri, definitio enim fit per actum intellectus, qui actualiter distinguit conceptus; in re autem solum fundamentaliter differunt, ratione cujus virtualis distinctionis non sunt nomina synonyma *animal* et *homo*, et alia quæ istas distinctas rationes formales significant, ut docet D. Thomas, 1^a p., q. xiii, art. iii; et vii de Potentia, art. vi.

Similiter respondemus ad ea, quæ ex parte oppositionis et contradictionis opponuntur. Dicimus enim quod de eodem secundum diversas rationes possunt contradictoria verificari, et oppositio exerceri, præsertim quando contradictio fit ratione alicujus reduplicationis et appellationis, seu specialis modi concipiendi; quæ est expressa doctrina D. Thomæ, 1^a part., q. xxxix, art. 1, ad 12, ubi inquit: « Quod quia essentia et persona in divinis differunt secundum intelligentiæ rationem, sequitur quod aliquid possit affirmari de uno, quod negari de altero. » Nec argumentum oppositum aliquid probat contra hoc. Quia non dicimus verificari contradictoria a parte rei, sed negamus requirere distinctionem actualem a parte rei, sed sufficere virtuales, ratione cujus aliqua non sunt idem omnino et adæquate; et ita fit contradictio circa idem, non sub eadem ratione, nec sub eodem modo. Oppositio autem actualis causat distinctionem actualem in extremis inter quæ versatur, v. g. inter esse et non esse, inter contraria etc., sed non in subiecto, cui convenit, et de quo enunciantur ista contraria, seu contradictoria; sufficit enim quod subiectum virtualiter sit diversum, et sub diversa ratione contradictoria admittat.

Secundo arguitur: Totum metaphysicum et gradus illius correspondent toti et partibus physicis, ex quibus metaphysicum desumitur; sed totum physicum componitur ex partibus realiter distinctis, ut ex corpore et anima; ergo similiter totum metaphysicum componetur ex gradibus ex natura rei distinctis. Antecedens constat, quia compositum metaphysicum non est pura compositio rationis, alioquin conveniret Deo; ergo correspondet illi in re aliqua compositio. Conseq. patet. Tum quia totum physicum et metaphysicum in re sunt idem; ergo admittunt eandem distinctionem in suis componentibus. Tum quia D. Thomas, in iii cap. de Ente et essentia, dicit hominem componi ex corpore et anima, sicut ex duabus rebus tertia res, corpus autem non dicit solam materiam, sed gradum corporeitatis; ergo potest unus gradus distingui realiter ab alio, cum quo componit.

Et confirm.: Quia, si non distinguuntur isti gradus absolute, prædicaretur genus et differentia etiam in abstracto, quia una ratio esset alia; et sic esset verum quod rationalitas est animalitas, et e contra, quod tamen non est admittendum; ergo aliquam habent distinctionem a parte rei.

Respond.: Totum metaphysicum non componi ex partibus, sed ex prædicatis ejusdem totius; nec correspondere compositioni ipsi ex materia et forma, cum inveniantur compositum metaphysicum etiam in his quæ non sunt composita ex materia et forma, ut in angelis et in accidentibus; in rebus autem compositis, super ipsum totum physicum cadit ipsa compositio metaphysica,

assumens ipsum totum ut magis, vel minus determinatum, et sic componens non ex partibus, sed ex conceptibus; unde ista compositio est rationis, sed cum fundamento in re, quod tamen fundamentum non invenitur in Deo quia, cum sit actus purus, non habet aliquid minus determinatum et actuabile, et aliquid magis determinatum et actuans, seu contrahens. Unde, licet totum metaphysicum et physicum sint idem in re, non tamen ejusdem modi compositionis est utrumque. Et quando dicit S. Thomas hominem componi ex corpore et anima: vel sumit corpus pro materia, et non pro corpore informato forma, sed solum pro materia disposita et organisata, et sic loquitur de compositione physica; vel sumit corpus pro eo, quod antecedit infusionem anime, et est sub forma embryonis, ex illo enim adveniente anima, sed excludente formam embryonis, fit homo, ut ex duabus rebus tertia res.

Ad confirm. respond.: Quod, licet rationalitas et animalitas sint a parte rei indistinctæ, propter modum tamen significandi non verificatur in sensu formali quod rationalitas est animalitas, vel e contra: quia ista abstracta significant ipsam solam formalitatem, ut præcise, secundum quam non verificatur quod formaliter rationalitas est animalitas, cum unum non includatur in conceptu alterius, nec respiciat illud ut constitutum sui, sed significatur sub præcissione, sicut quando dicitur: Humanitas est animalitas, quia animalitas est de conceptu humanitatis. Identice tamen verificatur quod rationalitas est res, quæ est animalitas, et e converso. Sed de his amplius dicemus, infra, quæst. v.